

Yıllık'ın yeni sayısı yayında: Odakta 'Meşgul Şehir' de var

İstanbul Araştırmaları Enstitüsü'nün akademik dergisi Yıllık'ın dördüncü sayısı basılı ve dijital ortamda okurla buluştu. Şehir tarihinin gölgede kalmış konularını farklı yaklaşımlarla bir araya getiren derginin yeni sayısında, Enstitü'nün yeni sergisi 'Meşgul Şehir' ile ilgili özel bir dosya da yer alıyor.

İstanbul'un geçmişi, bugünü ve geleceğini kayıt altına almak ve tartışmaya açmak üzere çok yönlü çalışmalarla ev sahipliği yapan Suna ve İnan Kıraç Vakfı İstanbul Araştırmaları Enstitüsü'nün akademik dergisi 'Yıllık: Annual of Istanbul Studies'in dördüncü sayısı yayımlandı.

Cokkültürlü İstanbul'a yeni bakışlar

Yıllık 4, İstanbul'un farklı dönemleri üzerine çeşitli perspektif ve metotlarla yazılmış

araştırma makaleleriyle başlıyor. Namık Günay Erkal ve Firuzan Melike Sümertaş'ın kaleme aldıkları makale, Osmanlı İstanbulu'nun Rum Ortodoks mahallelerinden Fener'in erken modern yalı evlerini ve sahil yerleşiminin 16.-18. yüzyıllar arasındaki dönüşümünü anlatıyor. Orçun Can Okan'ın Erken Kariyer Makale Ödülü'ne değer görülen makalesi, Lozan Barış Antlaşması sonrası Türkiye'de yabancı düşmanlığını tanım ve tezahürlerini inceleyerek, bu dönemde yaşanan gerilimleri İngiliz-Türk ilişkileri çerçevesinde ele alıyor. Alex Rodriguez Suarez'in Pera'nın ses peyzajı konulu çalışması, bölgede çan çalmanın tarihine bakarken, Latin cemaatinin Cenevizlilerden geç Osmanlı dönemine uza-

nan köklü geçmişine ışık tutuyor.

Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonları'ndan bir eserin incelendiği Cabinet bölümünde, araştırmacı Mine Yıldırım, Türkiye Hayvanları Koruma Cemiyeti Başkanı Nazım Kıbrızlı'nın erken Cumhuriyet dönemi İstanbul kültür çevresinin önde gelen isimlerinden Fikret Adil'e sokak köpekleriyle ilgili yazdığı mektubu mercek altına alıyor.

İşgal İstanbul'u

Meclis bölümünde ise, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü'nde yakın zamanda ziyarete açılan 'Meşgul Şehir: İşgal İstanbul'unda Siyaset ve Gündelik Hayat, 1918-1923' sergisinin küratörleri Daniel Joseph MacArthur-Seal ve Gizem

Tongo'nun derlediği özel dosyaya yer alıyor. İstanbul'un işgal yıllarına odaklanan makalelerin bir araya geldiği dosyada; MacArthur-Seal ve Tongo belgeler, objeler ve hafızadan yansıyanlarla işgalin temsilini ele alırken, Ekaterina Aygün işgal İstanbul'unda basılan Rusça

yayınlar üzerinden şehirdeki Rus göçmenlerin hayatına odaklanıyor. Lerna Ekmekçioğlu, mübarek yıllarında İstanbul'daki Ermeni varlığını ve Ermeni toplumunun bu dönemde yaşadıklarını irdeleyen, Koç Üniversitesi'nden Artemis Papatheodorou, mübarek dönemde İstanbul'da faaliyet göstermeye devam eden Der-saadet Rum Cemiyeti-i Edebiyesi Osmanlılık ve Yunan milliyetçiliği arasında sıkışan konumunu inceliyor. Ceren Abi, işgal İstanbul'unda kültürel miras ve Fransız güçlerinin eliyle sürdürülmekte olan arkeoloji çalışmalarına odaklanıyor. Erol Ülker, 1918 sonunda Osmanlı İmparatorluğu'nda kurulan ilk sol partilerden Sosyal Demokrat Parti'yi ve kurucu kadrosunu mercek altına alıyor. Claire Le Bras ise, 1918 sonrası İstanbul'unda güvenlik ve asayiş sorunlarına ışık tutuyor.

İFSAK'ta yeni yönetim belirlendi

1959'da kurulan Türkiye'nin köklü fotoğraf ve sinema derneklerinden İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği'nin [İFSAK] 55. olağan genel kurulu, 29 Ocak Pazar günü yapıldı. 2021-2023 döneminde dernek bünyesinde yapılan faaliyetlerin değerlendirildiği İFSAK Genel Kurulu'nda yönetim, denetim ve disiplin kurulu üyeleri de seçildi. Açılış konuşmasını yapan İFSAK 54. dönem yönetim kurulu

başkanı Dayk Danzig, 2021-2023 arasında yapılan dernek faaliyetleri hakkında bilgi verdi. Danzig, konuşmasında şunları söyledi: "Tüm dünyada etkili olan Covid-19 salgını sebebiyle ertelenen ve oldukça zor koşullarda 27 Mart 2021 tarihinde gerçekleştirildiğimiz son genel kurulumuzun üzerinden 22 ay geçti. İFSAK Yönetim Kurulu olarak görev aldığımız günden bugüne, maalesef ilk yılımızı pandemi etkisinde, ikinci

yılımızı da hepimizin şahit olduğu ve yaşadığı ekonomik kriz etkisinde mücadele ederek geçirdik. Her zaman olduğu gibi, 'ikinci evimiz' İFSAK'ta, büyük bir aile olarak, birlikte üretip, paylaşarak her türlü zorluğun altından kalktık. Kuruluş amacımızdan sapmayarak yolumuza devam ederken, etik ilkelere hareket etmenin ne kadar önemli ve değerli olduğunu bir kez daha gördük. Sizlerin huzurunda tüm yönetim kuruluna, bir ferdi olmaktan her daim onur duyduğumuz İFSAK Ailesine, yönetim süremiz boyunca bizlere sağlamış oldukları katkı ve desteklerden dolayı çok teşekkür ediyor ve bu süreçte hayatını kaybederek aramızdan ayrılanları minnet ve şükranla anıyoruz." Yapılan seçimle 2023-2025 için İFSAK Yönetim, Denetim ve Disiplin Kurulu asil ve yedek üyeleri belirlendi. Yeni dönem için

İFSAK Yönetim Kurulu'na Dayk Danzig liderliğindeki 'Her Zaman Birlikte' ekibi seçildi. Seçim sonrası söz alan Danzig, şöyle konuştu: "İFSAK'ın etkileyici ve saygıdeğer tarihinde sarf edilen çabalarla aydınlanan yolun, etik ilkelerle hareket ederken güncel ve özgün işler gerçekleştirmekten geçtiğini görüyoruz. Görsel kültür içerisinde yer alan bu önemli yolculuğu sürdürülebilir kılmak için yapılması gereken işleri gerçekleştirme sorumluluğu taşıyoruz. Yeni dönemde seminerlerimiz, atölyelerimiz, projelerimiz, etkinliklerimiz, gezilerimiz aralıksız devam edecek. Dernek lokalimiz her zaman üyelerimizin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde hazır olacak. Fotoğraf ve Sinema odaklı gösterimler ve sergiler izleyicileri ile buluşmaya, İFSAK Yayınları kitap üretmeye, İFSAK Blog içerik üretmeye devam edecek."

'Altın Kalpli Eldiven Garbis Zakaryan' belgeseli prömiyerini yapıyor

Türkiye'nin ilk millî boksörü Garbis Zakaryan'ı anlatan 'Altın Kalpli Eldiven Garbis Zakaryan' belgeseli prömiyerini yapmaya hazırlanıyor. Luys Medya tarafından hazırlanan belgeselin ilk gösterimi 7 Şubat Salı akşamı Atatürk Kültür Merkezi'nde yapılacak.

Belgesel gösteriminden önce ise Zakaryan'ın hayat hikâyesinin anlatıldığı aynı isimli sergi ziyarete açılacak. Sergi, ilk olarak Hazi- ran 2021'de izleyiciyle buluşmuştu.

Kulis'in sayfalarından

'Ermenilerin en iyi siyasi lideri'

HAZIRLAYAN: LARA TAŞ

Modern Ermenice edebiyatının önemli figürlerinden Zabel Yesayan, sadece edebî yönüyle değil döneminin sosyal ve politik konularıyla ilgilenmesiyle birlikte hümanist yanıyla da tarihte önemli bir yere sahip.

1878'de Üsküdar'da doğan yazar, eğitime önem veren babası sayesinde iyi bir eğitim görür. 1895'te ilk edebî eseri olan 'Yerk ar Kişer' [Geceye Şarkı] adlı mensur şiiri Arşag Çobanyan'ın Dzağig [Çiçek] dergisinde yayımlanır. Aynı yıl, 1890'ların ortalarında yaşanan politik kargaşa döneminde, babasının endişesi üzerine Paris'e gider; Sorbonne'da edebiyat ve felsefe dersleri alır. İstanbul'a ancak 1908'de, Meşrutiyet ilan edilince kesin dönüş yapar.

1909'un Nisan ayında Kilikya bölgesinde Ermenilere yapılan katliamın ardından Patrikhane tarafından bölgeye gönderilen Zabel Yesayan, burada geçirdiği üç ayda görüp deneyimlediklerini 1911'de 'Averagnerun Meç' [Yıkıntılar Arasında] kitabında toplarlar.

24 Nisan 1915'te, Ermeni aydınların çıkarıldığı ölüm yolculuğundan bir hastanede saklanarak son anda kurtulur. Bir süre Bulgaristan'da kaldıktan sonra Bakü'ye geçer ve 1921'de yeniden Paris'e döner.

Zabel Yesayan

Ermenistan hükümetinin daveti üzerine 1933'te Yerevan'a göç eden ve Yerevan Devlet Üniversitesi'nde edebiyat dersleri veren Zabel Yesayan, 1937'de 'Büyük Temizlik' adıyla bilinen Stalin kovuşturmaları sırasında tutuklanıp Sibiry'a sürülür, 1942 ya da 1943'te orada, tam olarak bilinmeyen koşullar altında ölür.

Kulis, Zabel Yesayan'ın yazmış olduğu kısa hikâyelerden bazılarında 'Eski Sayfalar' başlığında köşe yazıları ile 1970-80'li yıllarda sayfalarında yer verdi. Kulis'in 1 Temmuz 2971 tarihli 583. sayısında 'Tanıklıklar' başlığındaki, 1920 yılında Zabel Yesayan ile Adana'da bir arada bulunmuş Vahan Portukalyan'ın yazısından bir bölüm ile yüce gönüllü ve mücadeleci yazarı doğum gününde analım.

"Kendisiyle Kilikya'da tanıştım. Millî Heyet tarafından Ermeni yetimhanelerinin genel amiri olarak gönderilmişti. Kilikya yetimhaneleri Ermeni, Arap, Süryani, Türk, özel bir Fransız hizmetine tâbi tutulmuştu. Bu nedenle Zabel Yesayan, Fransız yetkililer ve tam yetkili temsilci Mihran Damadyan ile işbirliği yapacaktı.

(...)

Damadyan'a göre Kilikya'da siyasi yeteneğe sahip sadece iki Ermeni vardı: Katolikos II. Sahak ve Zabel Yesayan. Ancak siyasi erk onlara teslim edilmemişti.

(...) Bakü'deki Ermeni-Tatar çatışmasına kısaca değinerek, Ermeni kadınlarının kin ve intikam duygularından uzak, ırk ve din ayrımı gözetmek-sizin hastanelerde yaralılarına baktıklarına tanıklık etti. Kurbanlarına karşı acımasızca davranmaya alışmış o düşmana böyle yüce gönüllü davranmalarını saygıyla karşılıyordu. Belki bir Ermeni kadın birliği bu konuşmayı ayrıca yayınlamaya uygun bulur.

Nisan 1920'de San Remo'da müttefikler sayısız müzakereden sonra Ortadoğu'nun bölünmesine karar verdiler. Ermeni sorununa da dört ay sonra, 10 Ağustos'ta imzalanacak olan Sevr Antlaşması'yla çözüm getirildi. Buna göre Ermeni yetimhanelerinin de içinde bulunduğu Kilikya toprakları, bir Türk yurdu olarak kalacaktı.

Söz konusu karardan haberdar olarak, Zabel Yesayan, Kilikya'ya dönüyordu. 1 Temmuz'da ise Mersin limanında Fransız yetkililerini yarattıkları tehlike konusunda uyarıyordu. Bu mektupları tercüme edilerek 1968'de Sovyet Ermenistanı'nda 'Pan-per' [Ulak] dergisinin ikinci sayısında yayımlandı. Aynı bağlamda ben de kendisinden bir mektup aldım. Mektubun siyasi bölümlerini tercüme ettim.

Mersin, 3 Haziran 1920

'Nazik mektubunu aldım. Hacı Talip günlerinden (olayından) ne kadar uzaktayız. Durum

tehlikeliydi ama gülmenin ve şakalaşmanın bir yolunu bulduk çünkü güçlü bir mücadelede çok fazla umut vardır. Ve şimdi ise durumumuz iyi.

Sana ne kadar üzgün olduğumu söylemem gereksiz. Geçmiş hem şimdi hem de gelecek için korkunç sonuçlarla doludur, ama ağıt yakmanın faydası yok. Bu başarısızlıktan kesinlikle kurtulmanın bir yolunu bulmalınız, bir hareket tarzı seçmemizi bekleyen şimdiki zamanı incelemenin bir yolunu... Yarın Adana'ya geleceğim. Komutan Tuflio ile acil bir görüşme istiyorum. Sizden Madam Ganio'ya danışmanızı ve bunu ayarlamamanın bir yolunu bulmanızı rica ediyorum. Herhangi bir işe başlamadan komutanı görmek benim için çok önemlidir, hatta Kilikya Ermenileriyle ilgili olsa bile.

Komutanı kimsenin refakati olmadan tek başıma görmek isterim, çünkü korkarım ki böylesine acı verici bir anda gerekli dili kullanmak için yeterli incelik gösterilmeyecektir.'

Ertesi gün Zabel Eseyan kızı Sofi ile birlikte Adana'ya geldi. Komutan Tuflio ile yalnız görüştü. Görüşmeden sonra Fransız subaylardan, komutanın kendilerine 'Zabel Yesayan, Ermenilerin en iyi siyasi lideridir' dediğini öğrendik.

Ancak müttefiklerin kararı uygulanmış ve 1921 yılı sonlarında Kilikya ele geçirilmiştir. Ankara'dan atanan yeni bir vali Adana'ya gelmiş ve Kilikya'da Türk hakimiyeti yeniden tesis edilmişti. İşgal güçlerini, Başkonsolos Laporte ve Konsolos Lepissier başkanlığındaki bir Fransız diplomatik misyon izledi.

(...)

1925'te karma mahkemeler üyesi olarak Suriye'ye çağırıldım. O da Ermenistan'a göç etti ve nihayet yerleşti. Yıllar sonra birçokları gibi o da Stalin döneminin vahşetine kurban olacaktı."

Hrant Dink Vakfı Arşivi Hagop Ayvaz Koleksiyonu